

מראי מקומות - בבא קמא מ'

לשלם, אם ממונא הוא הרי פטור הוא עד שיש לו מה לשלם. אבל אם כפרה הוא, צריך לחזור עד שימצא כפרתו, דאל"כ יהי נענש עליו. ועוד כ' דנפק"מ לענין סוגיין גופא, דאי ממונא הוא, אז שייך תשלומין אצל יתומין, אבל אם כפרה הוא, יתמי לאו בני כפרה נינהו.

(ד) **חייבי כופר מאי- כ' תוס'** דבירשי הניזק עצמו מבעיא לי' אם יכולין למשכנו. וכ' הרשב"א דמבואר מדברי תוס' דאם לא רצה לשלם, אז ודאי ב"ד מגבין וממשכנין כשאר נזיקין דעלמא. וכ' האבן האזל (נזק"מ ח', י"ג, ד"ה אכן (ב') עמ' נד:) דכוונת הרשב"א הוא "דין כופר, אף שהוא כפרה, מ"מ יש בזה דין טענה ותביעה וגמר דין, ולא רק דבר שנוגע רק לבעל השור כמו קרבן, ולכן כ' להדיא דפשיטא דאילו לא רצה לשלם דב"ד מגבין וממשכנין כשאר נזיקין דעלמא". ועפ"ז תי' קו' הלחם משנה, דהק' על הרשב"א דהא ודאי בחטאת אין ב"ד יכולין למשכנו, ומ"ש כופר. ולפי הנ"ל א"ש, דמלבד הדין כפרה שבה, יש בה ג"כ דין תביעה וממונות.

(ה) **הכא במאי עסקינן שהכיר בו שהוא נגחן- פרש"י**, אבל לא ידע שנגח ג' נגיחות, וכו'. והק' התורת חיים, אם אכן לא ידע דנגח ג' נגיחות, א"כ נמצא שלא ידע שהוחזק ליגח, ועדיין לכאור' יכול לטעון ששאל שור ולא ארי. ולכן כ' לפרש באו"א, דודאי ידע דנגחן הוא, ונגח אפי' ק' פעמים, אלא דסבר שלא הועד בבעליו, ולכן אין דינו כמועד, אף דבאמת הוי מועד לנגוח.

(ו) **ונימא לי' אם תם הוה מודינא ומפטרינא וכו'- הק' בחי' ר' שמעון (ל"ג, ד')**, הרי אם פלגא נזקא ממונא, ודאי לא מהני הודאת השומר לענין שיהי' הניזק יכול ליטול שור של הבעלים, דנמצא דהודאתו הוא חב לאחרים, ובכה"ג לא מהני הודאתו. וא"כ, מסתבר הוא דכל היכא דאין הודאתו מועיל כלל אם ממון הוא, גם לא מהני לפוטרו אם קנס הוא. ותי' שכיון שאם הי' הבעלים עצמם מודים ג"כ לא הי' מהני הודאתו (דהיינו, דאף אם הניזק יכול ליטול השור, אבל אין שייך לחייב השומר עי"ז), א"כ נמצא דהודאת

(א) **חדא דאית ביה תרתי טעמא- פרש"י**, דהיינו דס"ל כר' יהודה דסגי לי' לצד מועדת בשמירה פחותה וצד תמות במקומה עומדת, ותשמע נמי דמעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. אולם ע' בתוס' ר' פרץ דנקט דהב' דברים הן דמועד סגי לי' בשמירה פחותה, וצד תמות במקומה עומדת, והק' למה לא אמרי' נמי הא דמעמידין אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. ותי' דאיכא תרי טעמי להעמידה במועד ולא בתם, משא"כ הא דמעמידין אפוטרופוס לגבות מגופו הי' יכול לאשמעין אף אם הי' תם.

(ב) **תנא כופרא כפרה, ויתמי לאו בני כפרה נינהו- הק' השטמ"ק בשם הרא"ה**, למה אין האפוטרופוס חייב כופר, הא לכאור' הוא צריך כפרה, שהרי פשע בשמירתו. ואי משום דממנעי ולא עבדי, לימא דהקטנים יהיו צריכין לחזור ולשלם להם. ותי' דאפשר דכיון דיתמי לאו בני כפרה נינהו כלל, לא רמינן עלייהו תשלומין דכופר. ואין לומר דהאפוטרופוס ישלם, ולא יהי' היתומים חוזרים ומשלם להם, דא"כ ממנעי ולא עבדי. ואי"ז דומה לחיוב תשלומין דנזק, דיתמי בני תשלומין נינהו, רק דמפטרי משום דלאו בני דעה נינהו, ולכן שייך לחייבם כדי שלא ימנעו מלהעשות אפוטרופוס. אבל כופר, דכפרה דאפוטרופוס הוא, אי"ז שייך להיתומים כלל, ולכן לא שייך לחייבם אף כדי שלא ימנעו. וע' בים של שלמה (ט"ו) דג"כ הק' למה אין האפוטרופוס חייב, דלכאור' לא גרע משומר, ותי' דפטרין אפוטרופוס משאר חיובים משום דא"כ ממנעי ולא עבדי, א"כ כשקיבל עליו חיוב שמירה, לא קיבל עליו ככל שומר בעלמא, אלא קיבל עליו באופן שלא יהי' חייב בנזקין.

(ג) **מאן תנא כופרא כפרה, וכו'- ולמסקנת הגמ'** אמרי' דכ"ע ס"ל כופרא כפרה, והמח' הוא אם בדמזיק שיימינן או בדניזק שיימינן. והק' התוס' ר' פרץ, מהו הנפק"מ אם כופרא ממונא או כפרה. וכ' דנפק"מ אם מחלו היורשים הכופר, דאם ממונא הוא שפיר יכולים למחול, אבל אם כפרה הוא, אין יכולים למחול. עוד נפק"מ, אם אין לו מה

דס"ל דשאני קנס זו משאר קנסות, דכיון דעדיין הקרן אצל המזיק, א"כ אמרי לי' זיל שלים אפי' כשמודה, אלא שאין מוציאין מידו, אבל אם תפסו הניזק אם מידו אין מוציאין, ע"ש עוד בזה.

דא"ל לאו כל כמינך דמייעדת לתוראי- ביאר (י) הקובץ ביאורים (כב), דנראה מכאן דלהעדאת השור צריך בעלים, ואם שור של הפקר נגח ג' פעמים אינו נעשה מועד. וכל דין אשר לא יוכל להתחדש בלי בעלים, אין אדם יכול לחדשו על דבר שאינו שלו. אבל ק', דלכאור' א"כ גם כשהשור אצל השואל, ג"כ לא יהי' יכול להעשות מועד, שהרי אינו שלו לעשותו מועד. ותי' דאף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, מ"מ על עצמו יכול לאסור. וא"כ, כלפי השואל עצמו יכול לעשות השור למועד. ומה שנקט הק"ב לדבר פשוט, דאצל השואל שפיר הוי מועד, כנראה מדברי הרשב"א שאי"ז פשוט כ"כ, שהרי כ' דמסתברא דס"ל לרבא דשואל כבעלים לענין דנעשה מועד בידו, דהא מעמידין אפוטרופוס לשור של חשו"ק ומעידין בפניו, ולכאור' לא גרע שואל מאפוטרופוס, אלא ה"ק, לאו כל כמינך ליעודי לי תוראי לדונו כמועד לאחר שחזר לרשותי, לפי שאתה לא שמרתו יפה בעוד שהי' ברשותך. עוד צידד דבאמת שואל גרע מאפוטרופוס, דכבעלים ממש עשאוהו רבנן לאפוטרופוס, וא"כ י"ל דס"ל לרבא דרק אפוטרופוס כבעלים, אבל אצל השואל אינו נעשה מועד כלל, כיון דהשואל לאו בעלים הוא.

ר"פ אמר מדסיפא רשות משנה, רישא נמי (יא) רשות משנה, ורישא היינו טעמא משום דכל מקום שהולך שם בעליו עליו- לכאור' ק', דא"כ גם בסיפא נאמר כן, דכיון דרשות בעליו עליו כל מקום שהולך, א"כ נמצא דנעשה מועד ברשות בעליו. וכ' הדרכי דוד דהחילוק הוא כך, דברישא לא נתרוקן כל הרשות של המשאל לרשות השואל, דאכתי שם בעליו עליו ולא מקרי זה שינוי רשות, משא"כ בסיפא נתרוקן כל הרשות של השואל לרשות המשאל לגמרי, ומקרי משו"ה שינוי רשות. ומה דנקט לישנא דשם בעליו עליו, הכוונה דהגוף נשאר של המשאל, ולא רק השם בלבד (משא"כ בהסיפא דאין נשאר כלום אצל השואל).

השומר שפיר מהני, דהיינו במקום הודאת הבעלים, דאם הבעלים מודים, וגם השומר מוטדה, שפיר מהני הודאתו, וכיון שיש מקום שההודאה מהני, א"כ שפיר נחשב הודאה לפטור. וע' בחזון איש (ב"ק ז', ט') דצייד דהיכא דהשומר מודה, אז צריך השומר לשלם להניזק מממונו (ע"ש שביאר דאין זה לא נחשב מעליי'), וא"כ שפיר מהני הודאתו, אלא דהק' ע"ז דא"כ גם אם פלגא נזקא קנסא הוא ראוי להתחייב, דהא כלפי השומר הרי הוא חיוב ממון, ולכן ביאר על דרך הגרש"ש, אלא דכ' דזה גופא יהי' טענתו, דמה שאמר מודינא ומפטרינא היינו שהוא יודה וגם הבעלים יודה.

ז) הוה מודינא ומפטרינא- הק' השער המלך (עבדים ה', י"ז, ד"ה ודע), לכאור' ק', שהרי בהודאת ח"ג הרי הוא פוטר עצמו מכלום, ובכה"ג הודאתו מחייבתו, דהא הודאת בע"ד לא מהני לפוטרו אא"כ גם מחייבו. ותי' דע"כ סוגיין אתי כשי' ר"ה במרובה, דלא ס"ל לחלק בהכי, ואפי' בכה"ג פטור, אבל לדינא לא יהי' נפטר ע"י הודאה כזה.

ח) הוה מעריקנא לי' לאגמא- הק' הרשב"א, א"נ הוה מעריק לי' לאגמא, מאי מהני לי', וכי לעולם קאי באגמא. ותי' דמצי אמר דמייתינא לי' בחשאי, ואכילנא לי' ומיפטורנא, משום דמזיק שעבודו של חבירו פטור.

ט) דאקדים בי דינא ותפסי- פי' התור"פ, "שתפסוהו ב"ד מיד, קודם שהי"ל שהות להודות ולא להבריח", ומשמע דלאחר תפיסתם לא יהי' יכול להודות, וצ"ע למה. וע' בתורת חיים דמעיקרא סבר דהגמ' לא חזר מתירוץ דלעיל, ועדיין אזלי' למ"ד פלגא נזקא ממונא. אלא דהק' דא"כ מהו לשון "אלא". עוד הק', למה אמרי' דאקדים ב"ד ותפסי', ולא דאקדים ניזק. ולכן פי' דכיון דב"ד תפסוהו, לא מהניא תו הודאה, דאם ב"ד תפסוהו, ודאי שהי' ע"י עדים, ואחר שבאו עדים ודאי אינו יכול להודות וליפטר. אולם ע' בשטמ"ק בשם הרא"ה, דגרס בהגמ' דתפסי' בעל דין, דאם הי' בית דין, א"כ אף דשוב א"א למעריק לה לאגמא, מ"מ יהי' יכול להודות ולהפטר, אבל אם הבעל דין תפסי', שוב לא יהי' פטור ע"י הודאתו. וע' בקצות (א', ח') דכ' כן בדעת הראב"ד, וביאר

יב) מהו לגבי מזבח- ע' בחי' הגרי"ז על הרמב"ם
(נוק"מ ו', ה', ד"ה והנראה), שביאר דמבואר
דהפטור דשור האיציטדין ממיתה אינו רק
פטור ממיתה, אלא שאי"ז בכלל מעשה
נגיחה של השור, ולזה שפיר איבעיא לן אם
נחשב מעשה שלו לענין מזבח או לא [ולא ביאר
השאלה כ"כ, ואולי השאלה הוא אם לגבי הפסול מזבח צריך שיעשה
השור "מעשה נגיחה", ואולי דסגי בהא דכפועל נגח, וממילא פסול
למזבח, וצ"ע].